

Н.В. Проскуріна

УКРАЇНСЬКА МОВА

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

Робочий зошит

5 клас

**ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН**

УДК 811.161.2(075.3)

ББК 81.2Укр-922

П78

Рецензенти:

кандидат філологічних наук, викладач кафедри суспільних та філологічних наук
Вінницького обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників
Ткачук Тарас Павлович

методист комунального закладу
«Немирівський районний методичний кабінет Немирівської районної ради»
Бабчинська Раїса Михайлівна

Проскуріна Н.В.

П78 Українська мова. Розвиток зв'язного мовлення :
робочий зошит : 5 клас / Н.В. Проскуріна. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. — 80 с.

ISBN 978-966-10-4228-4

У пропонованому робочому зошиті розроблено зміст уроків розвитку зв'язного мовлення відповідно до вимог чинної програми Міністерства освіти і науки України з української мови для 5-го класу та підручника «Українська мова. 5 клас» О.В. Заболотного, В.В. Заболотного.

У посібнику вміщено практичний матеріал, який допоможе вчителю організувати мовленнєву діяльність учнів, сприятиме ефективному засвоєнню програмового матеріалу.

Для вчителів української мови та учнів 5-го класу.

УДК 811.161.2(075.3)

ББК 81.2Укр-922

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Значну частину уроків у шкільному курсі української мови відведено на розвиток зв'язного мовлення. На цих заняттях постає комунікативне завдання курсу — сформуванню в учнів комплекс умінь, необхідних для створення текстів (висловлювань) для спілкування у різних ситуаціях.

У пропонованому зошиті вміщено розробки уроків з розвитку зв'язного мовлення відповідно до вимог чинної програми Міністерства освіти і науки України з української мови для 5 класу. Вони допоможуть учителеві організувати мовленнєву діяльність учнів, сприятимуть ефективному засвоєнню програмового матеріалу.

Посібник розроблено до підручника «Українська мова. 5 клас» (О.В. Заболотний, В.В. Заболотний).

Мета створення зошита — урізноманітнення видів діяльності на уроках розвитку зв'язного мовлення; можливість повторення вивченого матеріалу; збір і систематизація робіт із розвитку зв'язного мовлення (що робить посібник українським відповідником європейського мовного портфолію); можливість спостереження за рівнем інтелектуального і мовленнєвого розвитку особистості; змога диференціації завдань із розвитку мовлення; допомога в оволодінні мистецтвом усного та писемного мовлення у різних типах, стилях, жанрах; формування патріотичних почуттів у школярів, сприяння розвитку творчих здібностей учнів, стимулювання пошукової діяльності дітей.

Посібник містить завдання:

- Запам'ятай!
- Словникова робота
- Промінь Інтернету
- Поміркуй
- Працюй додатково
- Фізкультхвилинка
- Проба пензля
- Проба пера
- Творче конструювання
- Лінгвістичне полювання
- Спостерігай та аналізуй
- Тренуй пам'ять
- Робота над помилками
- Чи знаєш ти, що...
- Посміхнись!
- Спостерігай та аналізуй

Учням пропонується виконати вправи на встановлення відповідності, на логічне мислення. Є завдання, що перевіряють уміння користуватися словниками, знаходити необхідну інформацію у мережі Інтернет. У посібнику є вправи, які вимагають знань, здобутих на попередніх уроках української мови: вставити пропущені букви у словах, зробити синтаксичний розбір речення, визначити частиномовну належність слів у реченні, провідміняти слова, продовжити синонімічний ряд, дібрати лексичний матеріал, розгадати кросворд, загадку, заповнити таблицю. Після кожного письмового переказу чи твору учні повинні виконати роботу над помилками.

Навчальні тексти в зошиті дібрано таким чином, що їх зміст дає можливість ознайомити дітей із життям і діяльністю видатних постатей, які прославили Вінниччину, з історією рідного краю, звичаями, традиціями, мистецькими скарбами, духовною культурою українців. Майже кожен текст супроводжується ілюстрацією або світлиною. Це сприяє розвитку образного мислення дітей.

Посібник допоможе школяреві розрізнити такі поняття, як мовлення, види мовленнєвої діяльності, монолог, діалог, адресат мовлення; усну та письмову, монологічну та діалогічну форми; тему та основну думку, тему і мікротему висловлювання; стилі мовлення (розмовний, художній, науковий), сферу їх використання, типи (розповідь, опис, роздум), жанри мовлення (оповідання, замітка, лист), особливості їх побудови.

До усних і письмових форм висловлювань школярам пропонується скласти план (дібрати заголовки до його частин), визначити належність тексту до певного стилю, типу мовлення, читати тексти мовчки та вголос, помічати і виправляти недоліки у своєму мовленні. Є у робочому зошиті уроки, що містять завдання з навчального читання мовчки.

Автор бажає шановним колегам успіхів і натхнення в їх цікавій і корисній справі, а учням — наполегливого навчання.

Н.В. Проскуріна

Юний друже!

*У тебе в руках зошит із розвитку зв'язного мовлення,
який допоможе тобі сформувати уміння, необхідні
для створення текстів у різних ситуаціях спілкування.*

*У зошиті ти знайдеш інформацію про рідний край,
дізнаєшся більше про відомих земляків.*

На тебе чекає багато цікавих вправ, завдань.

Тож уперед до здобуття нових знань!

Вступне заняття

ЗНАЧЕННЯ МОВИ В ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА.

УКРАЇНСЬКА МОВА — ДЕРЖАВНА МОВА УКРАЇНИ

Запам'ятай!

У статті 10 Конституції України стверджується: *«Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України».*

1. Прочитай текст, навчися переказувати його, додаючи вислови про мову.

Наша держава — Україна. Державною мовою є українська мова. Поняття рідної мови невіддільне від думки про рідний край, батьківську хату, материнське тепло. Як найдорожча спадщина, як заповіт поколінь передається нащадкам любов до свого народу і рідної мови. Мова — наше національне багатство. Піклування про рідну мову, вияв синівської гордості за неї — обов'язок кожного українця. Мова об'єднує наших сучасників і усі попередні покоління у велику родину — український народ.

2. *Проба пера.* Склади і запиши невеликий зв'язний текст.

МОВА НАШОЇ ДЕРЖАВИ — ЦЕ МОВА МОГО НАРОДУ

3. Установи відповідність.

Мова необхідна, щоб

об'єднувати людей:

люди обмінюються думками,
почуттями;

формувати думки:

людина пізнає світ,
здобуває знання про нього.

спілкуватися:

люди об'єднуються
в одну спільноту;

пізнавати світ:

думки формуємо й виражаємо
за допомогою слів;

4. Словникова робота. З'ясуй лексичне значення слова *мова*.

Отриманий бал _____

Підпис учителя _____

Тема 1

МОВЛЕННЯ І СПІЛКУВАННЯ

1. Прочитай текст. Добери до нього заголовок.

Мабуть, ніщо так відверто не відображає загальний культурний рівень людини, як її мовлення. У спілкуванні ми дізнаємося не лише про думки, почуття і наміри співрозмовника, але й складаємо собі уявлення про його загальний розвиток, грамотність, начитаність. Багатий словниковий запас, жвавість, образність мови, гнучкість і яскравість інтонацій — усе це показники людини високої культури. М.Т. Рильський зауважив: «Мова — втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любімо її, розвиваймо її». Чітке мовлення — краще свідчення яскравості мислення. Той, хто висловлюється непослідовно, той і думає так само. Тому дуже важливо бережно і вимогливо ставитися до рідної мови. Необхідно прагнути до розвитку свого мовлення, удосконалювати його. Треба добре оволодіти рідним словом, навчитися писати і говорити так, щоб «словам було тісно, а думкам — просторо».

(В. Сергієнко, з книги «Поговоримо про вихованість»)

2. Перепиши текст, поділи його на абзаци.

3. До підкреслених у тексті слів добери спільнокореневі і визнач їх значущі частини.

4. Поясни значення прислів'я, вжитого в останньому реченні тексту.

Ляцяють додатково.

а) Прочитай текст уголос.

НАСМІШЛИВЕ СЛОВО

Українська народна казка

Давно те діялося. Побачив якось чоловік у лісі гарного оленя. Довго милувався його красою, аж олень помітив це і зрадів. Бо вже віддавна хотів поспитати когось про свою вроду.

Олень наблизився до чоловіка, став перед ним у всій красі та питає: «Чи гарний я?»

«Аби лишень не такий товстий!» — сказав чоловік.

Олень затремтів із досади й каже: «Удар мене сокирою межі роги». Та й нагнув голову до чоловіка. Той вагався, але олень дуже просив, тож ударив рогатого. «Дякую тобі за послугу, — каже поранений, — за рік прийдеш на це саме місце, щось тобі цікавого покажу і скажу». Та з цими словами й зник у гущавині, лишаючи кривавий слід за собою.

Через рік чекає чоловік на оленя. Незабаром той надбіг та й, поклонившись знайомому, каже: «Подивися, чи рана від твоєї сокири загоїлася?» — і нахилив голову.

Боязко оглянув чоловік поранене місце та й каже: «Загоїлася, тільки маленький рубець по собі лишила».

«Бачиш, — промовив, зітхаючи, олень, — рана від сокири за рік затяглась, а ось рана, що мені в серці зробило твоє насмішливе слово, не загоїться ніколи».

б) Склади шість тестових запитань до тексту «Насмішливе слово».

1. _____
а) _____
б) _____
в) _____
2. _____
а) _____
б) _____
в) _____
3. _____
а) _____
б) _____
в) _____
4. _____
а) _____
б) _____
в) _____
5. _____
а) _____
б) _____
в) _____
6. _____
а) _____
б) _____
в) _____

5. З'єднай частини прислів'їв.

Не хочеш чути поганих слів —

а слово — душу.

Слово — не горобець,

не кажи їх сам.

Шабля раниць серце,

вилетить — не спіймаєш.

Від теплого слова

коле сердечко.

Гостре словечко

і крига скресне.

Дав слово —

дотримай його.

Лярацюй додатково.

а) Прочитай текст, добери до нього заголовки. Спиши його, добираючи з поданих у дужках синонімів найдоцільніші, продовж діалог матері з сином.

Один (*невеличкий, маленький, дрібний*) хлопчик (*грався, бавився, розважався*). Мати (*каже, говорить, мовить*): «Не (*горлай, кричи, галасуй*), татко (*слабий, болящий, недужий, хворий*)». А хлопчик не послухав, (*розгнівався, розізлився, розлютувався, розсердився*), ще й (*зле, недобре, погане, лихе*), (*образливе, зневажливе*) слово матері сказав.

(*Заплакала, затужила, заридала, заголосила*) мати від образи. Хлопчиківі стало (*ніяково, соромно*), він і просить:

— Мамо, забудьте, що я сказав вам образливе слово, (*пробачте, даруйте, простіть*).

— Я прощаю, але (*не забуду, пам'ятатиму, згадуватиму*), — говорить мати. — Легше ластівку в небі (*зловити, спіймати*), ніж образу забути.

(*За В. Сухомлинським*)

